

Tổng cộng lên Tổng 4
35 19 - 11 - 11 - 93

3 8 2 5

63

Cuộc bầu cử tháng 10 ở Canada: một bài học hay về dân chủ

Tôn Thất Thiện

Cuộc tổng tuyển cử Canada ngày 25 tháng 10 vừa qua là một dịp cho người Việt chúng ta suy ngẫm về thể chế, phương thức, và khả năng giải quyết êm đẹp các vấn đề của một quốc gia mà không cần phải dùng bạo lực và các biện pháp bất lương.

Trong cuộc tuyển cử này, đảng cầm quyền, là Đảng Bảo Thủ Tiến Bộ (Parti Conservateur Progressiste), đã gần bị tiêu vong. Từ chiếm 154 trên tổng số 295 ghế trong Quốc Hội, nó chỉ còn 2 ghế, và ngay cả đảng trưởng và thủ tướng, là bà Kim Campbell, cũng bị loại. Trong khi đó, đảng đối lập, là đảng Tự Do (Parti Libéral), từ 82 ghế trong Quốc Hội mãn nhiệm kỳ nhảy vọt lên chiếm 178 ghế trong Quốc Hội mới. Đảng này thay thế Đảng Bảo Thủ nắm chính quyền trong 5 năm tới. Hai đảng khác, là Khối Québécois (Bloc Québécois) và đảng Cải Cách (Parti de la Réforme) từ 8 ghế và 1 ghế vươn lên chiếm 54 và 52 ghế. Một đảng trước kia đứng hàng thứ ba, là Đảng Tân Dân Chủ (Parti Nouveau Démocrate), từ 43 ghế nay chỉ còn 7 ghế.

Tất cả những biến chuyển lớn nói trên xảy ra một cách êm thấm. Đảng cầm quyền không dùng thủ đoạn gian lận để tiếp tục nắm chính quyền, mà họ đã nếm mùi trong 10 năm qua. Và khi thất bại họ chấp nhận kết quả một cách lịch sự. Về phần Đảng Tự Do, họ đã phải đợi chờ 10 năm, qua hai cuộc tổng tuyển cử, năm 1984 và 1988, mà họ bị bại, sau khi đã nắm quyền gần 20 năm liên tiếp trước đó. Trong thời gian ở ngoài chính quyền họ phải nhẫn nại, tiếp tục tranh đấu bằng những phương thức dân chủ, và kiên nhẫn đợi chờ. Nay thì lại đến lúc Đảng Bảo Thủ phải làm như vậy. Họ sẽ phải đợi chờ hoặc 5, hoặc 10, hoặc lâu hơn nữa, với hy vọng thắng cử và trở lại chính quyền.

Đảng Bảo Thủ đã thất bại vì cử tri bất mãn, và cử tri đã bất mãn vì đảng này không giải quyết được vấn đề lớn nhất trong mấy năm qua, là vấn đề thất nghiệp tràn lan - vấn đề no cơm ấm áo -, và vấn đề thuế nặng. Trong thời gian vận động tranh cử, lãnh tụ Đảng này lại phạm sai lầm rất lớn là tuyên bố vấn đề thất nghiệp phải đến năm 2000 mới giải quyết được. Trong khi đó lãnh tụ Đảng Tự Do hứa sẽ đặt vấn đề giải quyết thất nghiệp lên hàng đầu.

Đối với nhân dân Việt Nam, cuộc tuyển cử trên nhắc nhở ta rằng, trong một chế độ dân chủ, mà có thể nói là dân chủ đa nguyên - vì có nhiều đảng tranh cử -, người dân rõ ràng có quyền được nói lên ý nguyện của mình và lựa chọn người mà mình muốn để trao cho họ trách nhiệm quản lý công việc của đất nước. Khi họ hài lòng về sự quản lý đó thì họ tiếp tục bỏ phiếu cho những người đang cầm quyền (Đảng Tự Do từ 1968 cho đến 1984, qua suốt bốn nhiệm kỳ, và Đảng Bảo

Thủ từ 1984 đến 1993, qua hai nhiệm kỳ liên tiếp). Nhưng một khi những người cầm quyền không được sự tín nhiệm của dân chúng nữa thì họ sẽ bị loại ngay. Dân chúng bất mãn sẽ bỏ phiếu chống họ, mà có thể nói là không nương tay. Nhưng trường hợp này chỉ có thể xảy ra trong một chế độ thực sự dân chủ.

Đây là một điều mà hiện nay mà nước Việt Nam chúng ta chưa có, vì Đảng Cộng Sản Việt Nam vẫn khư khư viện cớ này cớ nọ để từ chối. Và vì vậy mà nhân dân Việt Nam sẽ phải tiếp tục tranh đấu cho đến khi ĐCSVN phải chấp nhận dân chủ thật sự - để dân có thể biểu lộ sự hài lòng hay bất mãn của họ một cách êm thấm và tự do bằng cách lựa chọn, duy trì, loại bỏ những người đại diện của họ qua những cuộc tuyển cử có định kỳ và lương thiện thay vì bằng phương thức bạo động.

Ottawa, 30 tháng 10, 1993

Anh Triều,

Nếu bài này mang tên tôi thì yêu cầu anh đăng nguyên văn, đừng có sửa.

Nếu anh sửa thì đăng vô danh như éditorial, hay mang tên anh.